

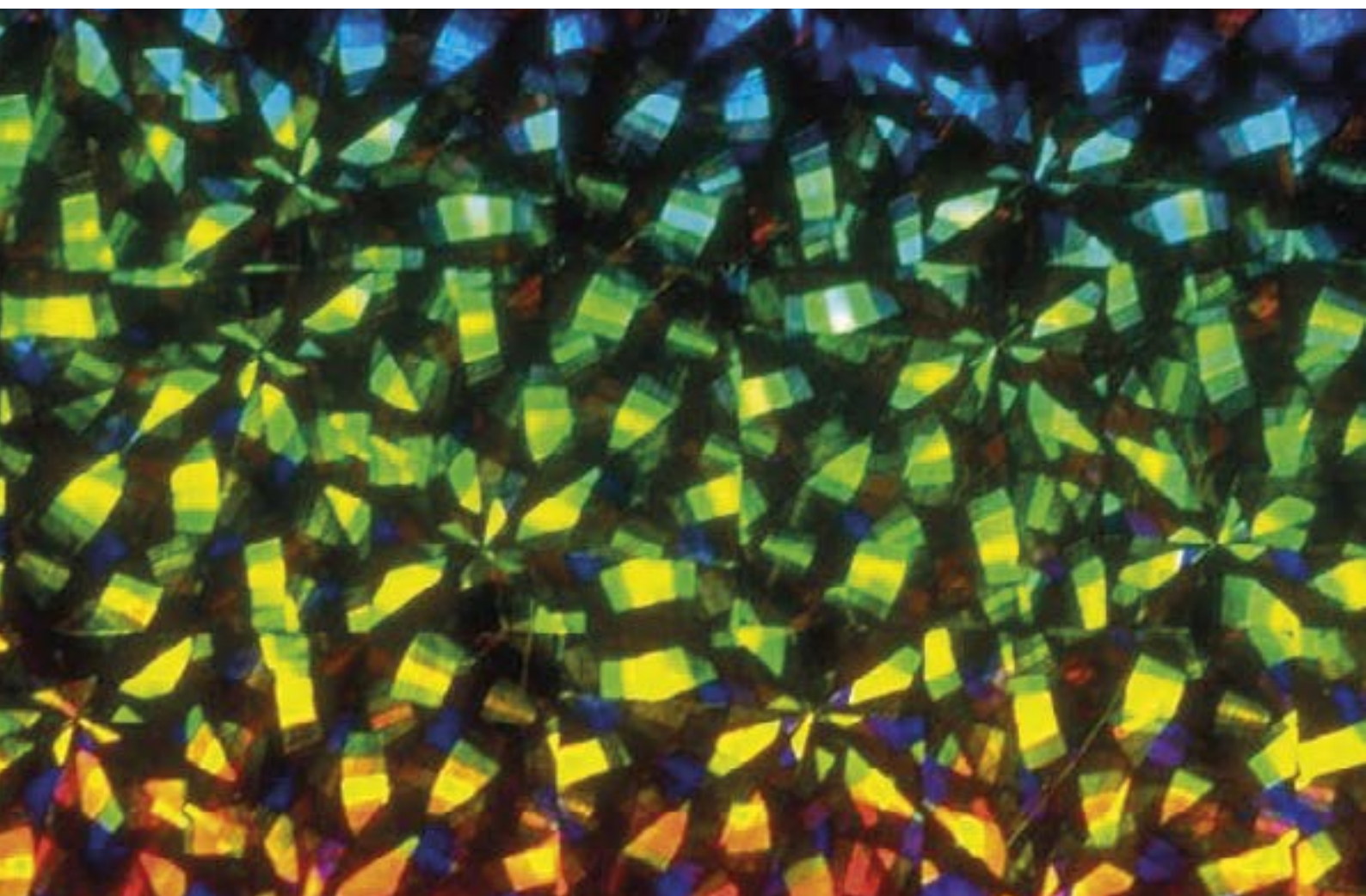

Llywodraeth Cymru
Welsh Government

www.cymru.gov.uk

Dadansoddi effaith diwygiadau lles Llywodraeth y DU yng Nghymru – Dadansoddiad Cam 2

Crynodeb o'r canfyddiadau allweddol

Dadansoddi effaith diwygiadau lles Llywodraeth y DU yng Nghymru – Dadansoddiad Cam 2 Crynodeb o'r canfyddiadau allweddol

Cynulleidfa

Lluniwyd yr adroddiad hwn yn bennaf ar gyfer Grŵp Gorchwyl a Gorffen Gweinidogion Llywodraeth Cymru ar Ddiwygio Lles (mae'r grŵp yn cynnwys y Gweinidog Addysg a Sgiliau; y Gweinidog Llywodraeth Leol a Chymunedau; y Gweinidog Tai, Adfywio a Threftadaeth; y Dirprwy Weinidog Plant a Gwasanaethau Cymdeithasol) a swyddogion polisi a dadansoddi perthnasol.

Trosolwg

Mae'r adroddiad hwn yn cynnwys crynodeb o'r gwaith dadansoddi a wnaed yn fewnol gan Wasanaethau Gwybodaeth a Dadansoddi (Llywodraeth Cymru) fel rhan o Gam 2 rhaglen ymchwil Llywodraeth Cymru i asesu effaith diwygiadau lles Llywodraeth y DU yng Nghymru. Cynhaliwyd gweddill Dadansoddiad Cam 2 yn allanol gan y Sefydliad Astudiaethau Cyllid a gellir ei gyrchu drwy'r ddolen ganlynol:

www.cymru.gov.uk/addysgasgiliau

Camau i'w cymryd

Dim – er gwybodaeth yn unig.

Rhagor o wybodaeth

Dylid cyfeirio ymholiadau am y ddogfen hon at:
Gwasanaethau Gwybodaeth a Dadansoddi
Yr Adran Cynllunio Strategol, Cyllid a Pherfformiad
Llywodraeth Cymru
Parc Cathays
Caerdydd
CF10 3NQ
Ffôn: 029 2082 6160
Ffacs: 029 2082 5350
e-bost: welfarereform@cymru.gsi.gov.uk

Copïau ychwanegol

Gellir gweld y ddogfen hon ar wefan Llywodraeth Cymru yn www.cymru.gov.uk/addysgasgiliau

Cynnwys

Cyflwyniad	2
Canfyddiadau allweddol	3

Cyflwyniad

Mae Grŵp Gorchwyl a Gorffen Gweinidogion Llywodraeth Cymru ar Ddiwygio Lles¹ wedi comisiynu rhaglen ymchwil i ddadansoddi effaith diwygiadau lles Llywodraeth y DU yng Nghymru, er mwyn darparu tystiolaeth i helpu i wneud penderfyniadau yn y dyfodol. Defnyddir canlyniadau'r ymchwil hon i helpu i dargedu ymdrechion Llywodraeth Cymru i liniaru (lle y bo'n bosibl) unrhyw oblygiadau negyddol sydd ynghlwm wrth y diwygiadau lles a pharhau i flaenoriaethu adnoddau i leihau tlodi yng Nghymru gan gyfrannu at yr ymrwymïadau a wnaed yn y Rhaglen Lywodraethu.

Cyhoeddwyd canfyddiadau Cam 1 y rhaglen ymchwil hon ym mis Chwefror 2012 gan gyfiawnhau llawer o bryderon Llywodraeth Cymru ynghylch cwmpas a maint y newidiadau y mae Llywodraeth y DU yn eu cyflwyno o fewn ei hagenda diwygio lles ehangach. Ers hynny, cafodd Bil Diwygio Lles Llywodraeth y DU gydsyniad brenhinol, a oedd yn deddfu ar gyfer y newidiadau mwyaf i'r system lles ers dros 60 mlynedd. Hefyd, nododd Datganiad Hydref 2012 becyn o ddiwygiadau lles a fydd yn arbed £3.7 biliwn arall yn 2015–16, gan ychwanegu at fesurau a gyhoeddwyd yn 2010 a fydd yn arbed £18 biliwn² o wariant ar les erbyn 2014–15. Ar gyfer y newidiadau hynny a roddwyd ar waith eisoes, mae tystiolaeth yn dod i law o'u heffeithiau cynnar. Yn y cyfamser, mae gwaith ymchwil Cam 2 wedi mynd rhagddo ac fe'i cwblhawyd ym mis Rhagfyr 2012. Mae'n cynnwys y pedair elfen gydgysylltiedig a restrir isod, a gyflawnwyd drwy gyfuniad o waith ymchwil mewnol ac allanol. Mae'r gwaith ymchwil mewnol (a grynhoir yn yr adroddiad hwn) yn ymdrin ag elfennau 1, 2 a 3. At hynny, comisiynodd Llywodraeth Cymru y Sefydliad Astudiaethau Cyllid (IFS) i wneud rhagor o waith ymchwil i elfen 4 a hefyd roi rhywfaint o sylw i elfennau 1 a 3.

Mae'r ymchwil a gomisiynwyd yn allanol ar gael yn *Dadansoddiad ex-ante o effeithiau diwygiadau lles Llywodraeth y DU ar y cyflenwad llafur yng Nghymru* gan Adam a Phillips (2013) a gellir ei darllen drwy fynd i www.cymru.gov.uk.addysgsgiliau

¹ Yn cynnwys y Gweinidog Addysg a Sgiliau; y Gweinidog Llywodraeth Leol a Chymunedau; y Gweinidog Tai, Adfywio a Threftadaeth; a'r Dirprwy Weinidog Plant a Gwasanaethau Cymdeithasol.

² Nid yw hyn yn cynnwys cost Credyd Cynhwysol ym Mhrydain Fawr, yr amcangyfrifir ei bod yn £2 biliwn.

Dadansoddiad Cam 2

1. Amcangyfrif o effeithiau uniongyrchol y diwygiadau lles ar incwm cartrefi yng Nghymru.
2. Effeithiau cymdeithasol posibl y diwygiadau lles a'r goblygiadau i wasanaethau cyhoeddus datganoledig yng Nghymru.
3. Sut mae'r diwygiadau yn debygol o newid patrymau gwario ac ystyried yr effeithiau economaidd ehangach ymhellach.
4. Effaith y diwygiadau lles ar y cyflenwad llafur yng Nghymru.

Canfyddiadau allweddol

- Mae Deddf Diwygio Lles 2012 yn cyflwyno'r newidiadau mwyaf i fudd-daliadau lles a welwyd ers 60 mlynedd. Amcangyfrifir y bydd y diwygiadau a gyhoeddwyd yn 2010 yn arbed mwy na £18 biliwn erbyn 2014–15 (tua 8 y cant o gyllideb y DU ar gyfer budd-daliadau nawdd cymdeithasol a chredydau treth). At hynny, cyhoeddwyd rhagor o doriadau lles yn Natganiad Hydref 2012, sy'n cyfateb i £3.7 biliwn erbyn 2015–16.
- Er mwyn deall effaith y toriadau hyn yng Nghymru yn well, mae Grŵp Gorchwyl a Gorffen Gweinidogion Llywodraeth Cymru ar Ddiwygio Lles wedi comisiynu rhaglen ymchwil mewn tri cham. Cyhoeddwyd gwaith ymchwil Cam 1 ar wefan Llywodraeth Cymru ym mis Chwefror 2012.
- Mae'r adroddiad hwn, a luniwyd gan Lywodraeth Cymru, yn crynhoi rhan o waith ymchwil Cam 2 ac mae'n cwmpasu'r meysydd canlynol:
 - amcangyfrif o effeithiau uniongyrchol y prif ddiwygiadau lles ar incwm cartrefi yng Nghymru
 - effeithiau economaidd a chymdeithasol ehangach y diwygiadau lles a'r goblygiadau posibl i wasanaethau cyhoeddus datganoledig yng Nghymru.
- Gwnaed gweddill gwaith ymchwil Cam 2 yn allanol gan y Sefydliad Astudiaethau Cyllid (IFS). Ceir canfyddiadau'r gwaith ymchwil hwn yn *Dadansoddiad ex-ante o effeithiau diwygiadau lles Llywodraeth y DU ar y cyflenwad llafur yng Nghymru* gan Adam a Phillips (IFS, 2013). Gellir darllen yr adroddiad drwy fynd i www.cymru.gov.uk/addysgasgiliau

Amcangyfrif o effeithiau uniongyrchol y prif ddiwygiadau lles ar incwm cartrefi yng Nghymru

- Ar gyfer y diwygiadau lles a ddadansoddwyd, mae'r effeithiau amcangyfrifedig posibl mwyaf yng Nghymru o ganlyniad uniongyrchol i'r newidiadau polisi a gyhoeddwyd fel a ganlyn³.
 - Mae tua 350,000 o hawlwr budd-daliadau oedran gweithio a 330,000 o deuluoedd sy'n cael credydau treth eisoes wedi colli incwm o ganlyniad i'r penderfyniad i uwchraddio'r rhan fwyaf o fudd-daliadau drwy'r Mynegai Prisiau Defnyddwyr (CPI) yn hytrach na'r Mynegai Prisiau Manwerthu (RPI) a byddant yn parhau i golli incwm. Amcangyfrifir y bydd cyfanswm yr incwm blyneddol a gollir yng Nghymru yn 2011–12 yn £90 miliwn, gan gynyddu i tua £600 miliwn yn 2015–16. Dyma'r effaith

³ Noder: Efallai na fydd y ffigurau yn symio oherwydd talgrynnu.

fwyaf o bell ffordd o ran graddau'r incwm a gollir. At hynny, bydd effaith negyddol ychwanegol ar incymau yng Nghymru (tua £113 miliwn yn 2015–16) o ganlyniad i'r penderfyniad a gyhoeddwyd yn ddiweddar i uwchraddio'r rhan fwyaf o fudd-daliadau oedran gweithio, elfennau penodol o gredydau treth (y ddau rhwng 2013–14 a 2015–16) a Budd-dal Plant (rhwng 2014–15 a 2015–16) 1 y cant yn hytrach na phrisiau. Fodd bynnag, bydd effaith y cap hwn yn dibynnu'n bennaf oll ar yr alldro ar gyfer chwyddiant dros yr ychydig flynyddoedd nesaf.

- Amcangyfrifir y bydd tua 42,500 o hawlwyr yn colli eu hawl i gael Lwfans Byw i'r Anabl (DLA) erbyn Mai 2018, sy'n cyfateb i tua £55–83 yr wythnos ar gyfartaledd yng Nghymru. Mae hyn yn golygu cyfanswm colled incwm blynyddol yng Nghymru o £122–183 miliwn erbyn 2018–19.
- Amcangyfrifir y bydd tua 56,000 o hawlwyr yn gweld gostyngiad o hyd at £89 yr wythnos yn eu hincwm o fudd-daliadau o ganlyniad i'r polisi terfyn amser ar gyfer Lwfans Cyflogaeth a Chymorth cyfrannol. Gallai cyfanswm colled incwm blynyddol yng Nghymru fod tua £132 miliwn erbyn 2015–16.
- Mae effeithiau negyddol eraill, er ar raddfa lai, yn cynnwys y canlynol.
 - Amcangyfrifir bod mwy na 48,500 o dderbynwyr Budd-dal Tai wedi colli £9 yr wythnos ar gyfartaledd yn sgil diwygiadau Ebrill 2011, sy'n cyfateb i golled flynyddol yng Nghymru o £23 miliwn.
 - Mae'n debygol y bydd y penderfyniad i rewi cyfraddau Budd-dal Plant am dair blynedd o 2011–12 yn effeithio ar tua 370,000 o deuluoedd a 640,000 o blant. Amcangyfrifir y bydd pob teulu yn colli tua £2.50 yr wythnos ar gyfartaledd yn 2013–14, fydd yn cyfateb i golled flynyddol o £47 miliwn yng Nghymru.
 - Mae'n debygol y bydd newid y trothwy oedran ar gyfer y gyfradd llety a rennir wedi effeithio ar fwy na 3,000 o dderbynwyr Budd-dal Tai, a fydd yn colli tua £24 yr wythnos. Amcangyfrifir bod cyfanswm y golled flynyddol yng Nghymru yn £4 miliwn.
 - Amcangyfrifir bod diddymu darpariaethau ieuenctid o dan Lwfans Cyflogaeth a Chymorth cyfrannol wedi effeithio ar 1,200 o hawlwyr, gyda cholledion wythnosol ar gyfartaledd fesul hawliwr yn debygol o fod tua £25 yr wythnos. Amcangyfrifir y caiff cyfanswm y Lwfans Cyflogaeth a Chymorth a delir i bobl ifanc yng Nghymru ei ostwng tua £1.7 miliwn erbyn 2015–16.

- Amcangyfrifir y bydd y cynnydd yn y rheol oriau gweithio i barau â phlant a dileu'r trothwy ail incwm sy'n rhan o'r newidiadau i gredydau treth yn effeithio ar tua 9,400 a 43,500 o gartrefi yn y drefn honno, gydag uchafswm colledion incwm wythnosol fesul cartref o tua £74 a £10. Yn yr un modd, disgwylir i golledion blynyddol yng Nghymru fod hyd at £36 miliwn a £24 miliwn.
- Bydd ymestyn yr Ymrwymadau Rhieni Unigol ym mis Mai 2012 wedi effeithio ar rieni unigol sy'n hawlio Cymhorthdal Incwm ac sydd â phlentyn ieuengaf 5 neu 6 oed. Disgwylir i'r mwyafrif drosglwyddo i'r Lwfans Ceiswyr Gwaith. Ym mis Chwefror 2012 roedd tua 5,000 o rieni unigol yng Nghymru yn y categori hwnnw. Amcangyfrifir y gallai hyd at 1,250 o'r rhieni unigol a effeithir yng Nghymru symud i fyd gwaith, o gofio bod mwy o bwyslais yn cael ei roi ar baratoi ar gyfer gwaith ac ar ymrwymo i chwilio am waith.
- Disgwylir i tua 31,000 o deuluoedd yng Nghymru golli £25 o incwm yr wythnos ar gyfartaledd o ganlyniad i'r gyfradd dapr a gymhwysir at Fudd-dal Plant. O ganlyniad gellid gweld colli cyfanswm o £41 miliwn o incwm y flwyddyn yng Nghymru.
- Bydd diwygiadau Budd-dal Tai Ebrill 2013 yn codi cyfraddau Lwfans Tai Lleol yn ôl y Mynegai Prisiau Defnyddwyr yn hytrach na rhenti gwirioneddol a bydd yn lleihau'r swm o fudd-dal a delir i hawlwyd sy'n tanfeddiannu eiddo cymdeithasol ar rent. Amcangyfrifir y bydd y colledion wythnosol ar gyfartaledd fesul unigolyn yn £6 a £12 yn y drefn honno, gyda chyfanswm o £40 miliwn o golledion blynyddol yng Nghymru. Caiff newid pellach ei wneud i'r polisi uwchraddio ar gyfer cyfraddau Lwfans Tai Lleol o 2014–15 am ddwy flynedd. Bydd hyn yn cynnwys capio'r codiad yn y cyfraddau ar 1 y cant.
- Amcangyfrifir y bydd tua 1,500 o gartrefi yng Nghymru yn gweld eu hincwm o fudd-daliadau yn cael ei ostwng tua £70 yr wythnos ar gyfartaledd o ganlyniad i'r Cap ar Fudd-dal Tai yn 2013–14. Rhagwelir y bydd cyfanswm y colledion incwm blynyddol yng Nghymru tua £5 miliwn.
- Amcangyfrifir y caiff cyllid y rhaglen ar gyfer yr elfennau hynny o'r Gronfa Gymdeithasol sy'n cael eu trosglwyddo i Lywodraeth Cymru ei leihau o £11.7 miliwn yn 2011–12 i £10.2 miliwn yn 2013–14 a 2014–15, tra disgwylir i anghenion gynyddu.
- Bydd Llywodraeth y DU yn datganoli'r cyfrifoldeb am helpu teuluoedd incwm isel i dalu eu treth gyngor a bydd yn lleihau'r arian a ddarperir 10 y cant o 2013–14. Fodd bynnag, bydd Llywodraeth Cymru yn gwneud iawn am y diffyg yn yr arian a ddarperir i helpu i dalu'r dreth gyngor yng Nghymru yn

2013–14 gan sicrhau y bydd yr unigolion hynny sy'n gymwys i gael cymorth yn parhau i gael yr arian y mae ganddynt hawl iddo.

- Yn gyffredinol, disgwylir i'r Credyd Cynhwysol gynyddu incwm cartrefi yng Nghymru £22 miliwn (heb gynnwys diogelwch trosiannol) yn 2014–15. Fodd bynnag, mae hyn yn cael ei wrthbwysu i raddau helaeth gan y colledion incwm a amcangyfrifir o'r diwygiadau lles eraill.
- Bwriedir i'r canfyddiadau a amlinellwyd uchod roi rhyw syniad o nifer yr hawl wyr y gallai pob un o'r prif ddiwygiadau lles effeithio arnynt ac amcangyfrif o'r colledion incwm uniongyrchol yng Nghymru. Ni fwriedir i'r dadansoddiad nodi cyfanswm y golled i incwm cartrefi yng Nghymru o ganlyniad i effaith gronnol y diwygiadau lles. Felly, byddai'n amhriodol cyfansymio pob un o'r colledion incwm a amcangyfrifir o ganlyniad i ddiwygiadau unigol, yn rhannol am nad ydynt yn seiliedig ar brisiau o'r un flwyddyn (o gofio'r amserlenni amrywiol ar gyfer cyflwyno'r diwygiadau) a hefyd am fod y dadansoddiad yn un rhannol. Fodd bynnag, fel rhan o waith ymchwil Cam 2 a gomisiynwyd yn allanol, mae Adams a Phillips (2013) wedi asesu effaith gyfun y rhan fwyaf o'r diwygiadau lles a gyhoeddwyd cyn datganiad yr Hydref ym mis Rhagfyr ar incwm cartrefi yng Nghymru ac maent yn amcangyfrif y caiff tua £590 miliwn o incwm ei golli'n uniongyrchol yn 2014–15. Mae hyn yn cyfateb i tua £7.26 fesul teulu bob wythnos ar gyfartaledd⁴, sef tua 1.5 y cant o'u hincwm net. Ni ellir cymharu'r dadansoddiad a wnaed gan Adams a Phillips (2013) yn uniongyrchol â'r un a geir yn yr adroddiad hwn am fod cwrmpas y dadansoddiadau yn wahanol yn ogystal â rhai o'r tybiaethau a wnaed a'r ffynonellau data a ddefnyddiwyd. Dylid trin y ddau ddadansoddiad fel rhai dangosol.
- Mae Adam a Phillips (2013) hefyd yn nodi y disgwylir i deuluoedd incwm isel i ganolig weld y colledion cyfartalog mwyaf o ganlyniad i'r diwygiadau lles. Yn ôl y math o deulu, yn gyffredinol, teuluoedd nad ydynt yn gweithio â phlant sy'n debygol o weld y colledion cyfartalog mwyaf. Caiff pensiynwyr, a theuluoedd heb blant lle y mae pob oedolyn yn gweithio eu diogelu i raddau helaeth gan y toriadau. At hynny, mae gwaith dadansoddi ychwanegol a wnaed gan Crawford, Joyce a Phillips (2012) yn awgrymu y bydd y toriadau lles yn cael mwy o effaith ar Gymru na'r DU yn gyffredinol am fod mwy o bobl yng Nghymru yn dibynnu ar fudd-daliadau lles.

⁴ Cyfrifwyd y golled gyfartalog hon ar gyfer pob cartref yng Nghymru yn hytrach na dim ond y cartrefi hynny yr effeithir arnynt yn uniongyrchol gan y diwygiadau lles.

Effeithiau economaidd a chymdeithasol ehangach diwygiadau lles a'r goblygiadau posibl i wasanaethau cyhoeddus datganoledig yng Nghymru

- Fel y crynhowyd uchod ac y nodwyd yn Adroddiad Cam 1 a'r gwaith ymchwil a gomisiynwyd yn allanol ac a wnaed gan Adam a Phillips (2013), bydd diwygiadau lles Llywodraeth y DU yn cael effeithiau pellgyrhaeddol ar hawl wyr budd-daliadau, yn enwedig cartrefi incwm isel i ganolig a theuluoedd nad ydynt yn gweithio â phlant. O ganlyniad, disgwylir y bydd goblygiadau i'r gwasanaethau cyhoeddus datganoledig sy'n eu cefnogi.
- Gallai'r diwygiadau lles gael effaith negyddol uniongyrchol ar **iechyd** hawl wyr drwy leihau neu golli incwm o fudd-daliadau o ganlyniad i feini prawf cymhwysedd llymach, gofynion amodoldeb a chosbau llymach; lefelau uwch o dlodi; asesiadau meddygol newydd, ansicr a llymach; apeliadau ac ailasesiadau; problemau cyllidebu sy'n gysylltiedig â budd-daliadau misol, uniongyrchol; hawl wyr yn symud i dai rhatach, o ansawdd gwaeth a allai fod yn orlawn; a chyfuniad o lai o adnoddau ariannol a galw cynyddol am gymorth gan y Gronfa Gymdeithasol a'r Gronfa Byw'n Annibynnol. Efallai y bydd effeithiau incwm anuniongyrchol hefyd ar hawl unigolion i nifer o fudd-daliadau 'pasbort' sy'n gysylltiedig ag iechyd. Bydd yr effeithiau hyn yn debygol o gynyddu'r pwysau ar y gwasanaethau iechyd yng Nghymru. Fodd bynnag, os bydd y diwygiadau yn llwyddo i gael pobl i mewn i waith, caiff yr effeithiau negyddol hyn eu gwrthbwysu (i ryw raddau) gan yr effeithiau cadarnhaol ar iechyd sy'n gysylltiedig â chyflogaeth. Bydd diogelwch trosiannol hefyd yn lliniaru'r 'ergyd' i rai hawl wyr.
- O gofio'r gydberthynas rhwng incwm isel, tlodi a'r galw am ofal cymdeithasol, mae'n bosibl y bydd effeithiau diwygiadau lles yn rhoi mwy o bwysau ar **wasanaethau gofal cymdeithasol** yng Nghymru, yn enwedig yn y tymor hwy. Yn benodol, efallai y bydd yn rhaid dibynnu mwy ar ofalwyr anffurfiol wrth i hawl wyr golli rhywfaint o'r cymorth ariannol a'r gwasanaethau roeddent yn arfer dibynnu arnynt neu eu colli i gyd. Ar gyfer y rhai sy'n gorfod mudo i ardaloedd rhatach, gallai hyn arwain at golli rhwydweithiau cymorth anffurfiol a tharfu ar ddarparu gofal ffurfiol. Bydd yr effaith fudo hon yn effeithio ar ddosbarthu anghenion gwasanaeth ledled Cymru gyda rhai ardaloedd (yn enwedig y rhai difreintiedig) yn wynebu galw cynyddol. Disgwylir i'r rheolau tanfeddiannu newydd yn y sector eiddo cymdeithasol ar rent gael effaith negyddol ar ofalwyr maeth

hefyd. Bydd toriadau ariannu i'r Gronfa Byw'n Annibynnol yn ychwanegu at y problemau hyn ymhellach. Fodd bynnag, fel gydag iechyd, gallai cyflogaeth gael effaith gadarnhaol ar anghenion gwasanaeth a'r galw am wasanaethau.

- Mae effeithiau posibl ar wasanaethau **tai** yn ymwneud â fforddiadwyedd tai, ôl-ddyledion rhent, troi allan a digartrefedd o ganlyniad i doriadau mewn budd-daliadau, taliadau uniongyrchol a misol, a chosbau, a allai greu problemau cyllidebu. Er y bydd diogelwch trosiannol am gyfnod penodol a chynnydd mewn taliadau tai yn ôl disgresiwn ar gael, mae'r olaf yn fach o gymharu â graddau'r toriadau mewn Budd-dal Tai. At hynny, bydd llai o arian ar gael drwy Gymorth ar gyfer Llog ar Forgais. O ganlyniad, mae'n bosibl y bydd landlordiaid yn mynd i gostau ychwanegol yn gysylltiedig â chasglu rhenti a rheoli tenantiaethau ac mae'n bosibl y bydd mwy o bwysau arnynt i ostwng lefelau rhent a fydd yn golygu eu bod yn cael llai o incwm o'u heiddo. Mae hefyd risg y gwelir lleihad yn nifer yr eiddo a osodir i hawl wyr Budd-dal Tai yn y sector rhentu preifat, ac efallai y bydd prinder eiddo addas penodol i'r rhai yr effeithir arnynt gan y penderfyniad i ymestyn y Gyfradd Llety a Rennir a'r rheolau tanfeddiannu. Efallai y caiff teuluoedd eu gorfodi i symud i ardaloedd rhatach (sydd eisoes yn ddifreintiedig) gan gynyddu'r pwysau ar dai yn yr ardaloedd hyn, yn enwedig ar gyfer llety gwely a brecwast a llety dros dro lle na all y cyflenwad ateb y galw. Mae'n bosibl y bydd yn arwain at dai gorlawn a phobl yn byw mewn tai o ansawdd gwaeth. Fodd bynnag, efallai y bydd rhai effeithiau cadarnhaol megis hawl wyr yn ceisio cyflogaeth a fydd yn gwneud iawn am ddyledion rhent ac mae'n bosibl y gwneir defnydd mwy effeithlon o dai cymdeithasol o dan y rheolau tanfeddiannu.
- At hynny, mae'n bosibl y bydd y diwygiadau lles yn effeithio ar **ddeilliannau addysgol**. Yn ogystal â'r effaith negyddol y gallai llai o incwm a mwy o dlodi ei chael ar ddeilliannau addysgol, mae'n bosibl y bydd yr effeithiau mudo a all ddeillio o'r diwygiadau Budd-dal Tai yn cael canlyniadau penodol o ran mynediad i ysgolion sy'n perfformio'n dda (a'u deilliannau addysgol cadarnhaol cysylltiedig), parhad darpariaeth addysgol a phwysau ar leoedd mewn ysgolion. Gall hefyd fod effeithiau andwyol ar gyrhaeddiad addysgol i'r teuluoedd hynny sy'n colli'r hawl i gael prydau ysgol am ddim. Fodd bynnag, ar yr un pryd, mae'n bosibl y bydd gan rai teuluoedd hawl i gael budd-daliadau 'pasbort' sy'n gysylltiedig ag addysg. Mae darparu sgiliau, gwybodaeth, cyngor a chanllawiau gyrfa a chyllid myfyrwyr yn

wasanaethau ac yn gyllidebau eraill yr effeithir arnynt, o bosibl. O ran effaith rhaglen o fudd-dal i waith DWP, mae sylwadau gan y Swyddfa Archwilio Genedlaethol (SAG) yn awgrymu bod perfformiad hyd yma wedi bod gryn dipyn yn is na'r hyn sy'n ofynnol ar gyfer y rhaglen a disgwyliad craidd DWP. Mae amodoldeb sgiliau hefyd wedi'i gyflwyno yng Nghymru. Er ei bod yn bosibl y bydd hyn yn arwain at fwy o gosbau yn gysylltiedig â budd-daliadau am fethu â chydymffurfio, mewn rhai achosion mae'n bosibl y bydd yn gwella rhagolygon cyflogaeth.

- O ran **datblygu economaidd**, mae'r effeithiau allweddol yn ymwneud ag incwm cartrefi (o fudd-daliadau/credydau treth ac enillion), gwariant, cyflogaeth, hunangyflogaeth ac allbwn economaidd. Mae Adam a Phillips (2013) yn amcangyfrif y bydd diwygiadau lles llywodraeth glymblaid y DU a gyhoeddwyd cyn datganiad yr Hydref ym mis Rhagfyr yn lleihau cyfanswm y budd-daliadau a'r credydau treth y mae gan unigolion hawl iddynt tua £590 miliwn (neu £520 miliwn os cynhwysir Credyd Cynhwysol). Fodd bynnag, mae'r un astudiaeth yn rhag-weld y caiff gwell cymhellion i weithio effaith gadarnhaol, er yn fach, ar y cyflenwad llafur yng Nghymru (e.e. amcangyfrif canolog: cyflogaeth oedran gweithio +0.3 pwynt canran neu tua 5,000 o bobl ac enillion crynswth cyfunol +0.5 y cant neu £149 miliwn), er bod cryn dipyn o ansicrwydd o hyd ynghylch maint yr effaith hon. Bydd y galw am lafur yn ffactor dylanwadol pwysig ar ddeilliannau yn y byrdymor. Bydd newidiadau mawr o dan y Credyd Cynhwysol yn effeithio ar yr hunangyflogedig, yn enwedig y rhai ar gyflog isel. Yn benodol, tybir bod hawlwyf hunangyflogedig sefydledig yn ennill o leiaf isafswm incwm a bennwyd gan yr Adran Gwaith a Phensiynau (DWP), a ddefnyddir (yn hytrach nag enillion gwirioneddol) i gyfrifo'r symiau a ddyfernir i hawlwyf o dan y Credyd Cynhwysol. At hynny, bydd beichiau gweinyddol yn gysylltiedig â gofynion cofnodi incwm misol. Gallai'r newidiadau hyn o bosibl gynyddu'r galw am wasanaethau cymorth busnes Llywodraeth Cymru, yn enwedig cymorth ariannol. Mae hefyd yn bosibl y bydd y diwygiadau lles yn cael sgil-ffeithiau negyddol ar gyflogaeth a chyflogau unigolion nad yw'r diwygiadau yn effeithio arnynt yn uniongyrchol. Efallai y bydd newidiadau mewn patrymau gwario (gan y rhai yr effeithir ar eu hincwm yn uniongyrchol gan newidiadau i'r budd-daliadau y mae gan unigolion hawl i'w cael, gan newidiadau mewn cyflogaeth ac oriau gwaith, neu gan sgil-ffeithiau) yn cael effeithiau economaidd ehangach. Er enghraifft, mae'r Swyddfa Cyfrifoldeb Cyllidebol yn amcangyfrif y bydd newidiadau polisi sy'n cael yr effaith uniongyrchol o leihau

gwariant ar les 1 y cant o Gynnyrch Mewnwladol Crynswth (megis y rhai a roddwyd ar waith neu y disgwylir iddynt gael eu rhoi ar waith gan lywodraeth glymblaid y DU) yn lleihau CMC 0.6 y cant yn y tymor byr. Fodd bynnag, mae amcangyfrifon eraill gan y Gronfa Ariannol Ryngwladol (IMF) a hefyd astudiaethau yn UDA o gyfnodau o wendid economaidd yn awgrymu y gall yr effeithiau lluosydd fod yn fwy byth.

- Mae'n bosibl yr effeithir ar wasanaethau a chyllidebau **Cymunedau a Chyfiawnder Cymdeithasol** o ganlyniad i effeithiau negyddol posibl y diwygiadau lles ar dlodi, cynhwysiant ariannol, cyngor ar fudd-daliadau/dyledion (y bydd newidiadau Llywodraeth y DU i gymorth cyfreithiol hefyd yn effeithio arnynt), trosedd, ymddygiad gwrthgymdeithasol, cam-drin domestig a chynhwysiant digidol. At hynny, efallai y bydd mwy o bwysau ar yr olynydd i'r Gronfa Gymdeithasol yng Nghymru am y bydd y gyllideb a drosglwyddir i Lywodraeth Cymru yn cael ei lleihau yn 2013–14 ac wedyn yn cael ei rhewi yn hytrach na thyfu o flwyddyn i flwyddyn tra disgwylir i'r galw am wasanaethau gynyddu. Fodd bynnag, efallai y gwelir rhai effeithiau cadarnhaol drwy well cymhellion i weithio a phobl yn symud i mewn i'r farchnad lafur o ganlyniad i hynny.
- Bydd nifer o ganlyniadau i wasanaethau a chyllidebau **llywodraeth leol** yng Nghymru. Mae'r rhain yn cynnwys cynnydd tebygol yn y galw am wasanaethau megis hawliau lles a gwybodaeth am les, cymorth i hawlio ar-lein, cyngor ar ddyledion ac adennill dyledion/troi allan, cymorth cyllidebu, cymorth cyflogaeth a cheisiadau am fudd-daliadau a chymorth ariannol arall (e.e. taliadau tai yn ôl disgresiwn). Yn ogystal â'r galw cynyddol hwn, ceir hefyd effaith ffrydiau ariannu llai gan gynnwys ar gyfer sefydlu cynllun cymorth y dreth gyngor newydd. Fodd bynnag, mae Llywodraeth Cymru wedi cyhoeddi yn ddiweddar y bydd yn gwneud iawn am y diffyg yn yr arian a drosglwyddir o Lywodraeth y DU i helpu gyda'r dreth gyngor yn 2013–14. Er y gallai'r cynllun newydd gynyddu'r risg ariannol a wynebir gan awdurdodau lleol (ALLau), gallai hefyd gael rhai effeithiau dymunol megis hyrwyddo cyflogaeth a thwff yn yr economi leol. At hynny, bydd effeithiau gweithredol uniongyrchol eraill ar ALLau sy'n gysylltiedig â'r newidiadau Budd-dal Tai o dan y Credyd Cynhwysol.